

21 февруари 2018 г.

**Изказване на омбудсмана Мая Манолова по време на
форум за здравословното детско хранене**

Уважаема г-жо Кукушева,

Уважаеми г-н Илиев,

Г-н Стоянов,

Г-жо Йорданова,

Г-н Маргаритов,

Уважаеми дами и господа, участници в днешния форум,

Първо искам да благодаря за любезната покана и да поздравя организаторите за темата. Отново са в десетката. Изключително важна тема за здравословното хранене при децата и учениците, тема, която бих казала, че е жизненоважна за бъдещото на българската нация, защото е неразривна връзката между храненето, особено при децата и тяхното здравословно състояние.

А какво можем да очакваме, когато картинката в България по отношение на здравословното хранене на децата и тяхното физическо състояние е една от най-тревожните в Европа? Казвам го, защото според официални статистически данни 26, 20% от българските деца на възраст между 5 до 18 години са с наднормено тегло. България се нарежда на 5-то място по детско затлъстяване по данни на Световната здравна организация по повод изследванията ѝ в Европа. Всяко 4-то дете първокласник вече е с наднормено тегло, а всяко 6-то дете има форма на затлъстяване.

Изключително тревожни данни, които обясняват факта, че в България всяка година разходите за здравеопазване се увеличават и че близо 70% от тях отиват за борба с хроничните болести, в основата, на които стои именно липсата на здравословно хранене.

Какви са причините и какво трябва да се промени? Очаквам днес по време на дискусиата да се чуят мненията и на отговорните институции, и на неправителствения сектор, но това, което аз искам да кажа и което е безусловно необходимо, според мен това са съвместните координирани действия, решителни действия на всички институции, на законодателите, на производителите, на контролните органи, на родителите, на учебните заведения, защото наистина въпросът колко здравословно е например ученическото хранене стои отворен.

Не бих искала да застана категорично на никоя от двете крайни позиция – едната, че имаме перфектно законодателство, проблемът е в изпълнението на нормативните разпоредби и в контрола, нито пък да кажа, че няма никакво законодателство и, че ситуацията е оставена на самотек. Не бих застанала зад нито едно от тези крайни твърдения, защото факт е, че има три наредби, три важни подзаконови нормативни актове, които регламентират детското и ученическото хранене, като два от тях се отнасят конкретно за ученическото хранене. Това са Наредба 9 и Наредба 37. Факт е, че двете наредби са изработени от две различни министерства – от Министерство на здравеопазването и Министерство на земеделието, храните и горите и няма защо да го крия, че има текстове, които се прилагат противоречиво между двете наредби, защото според правоприлагачите се бият помежду си. Естествено по-високи са изискванията на Министерство на здравеопазването, това е нормално. Там се предявяват конкретни изисквания към съставките на всички храни и продукти, които се включват в ученическото хранене, докато нормално наредбата на Министерството на земеделието, храните и горите препраща към БДС стандарта, към стандартите, които са възприети за различните видове храни от съсловните организации, от производителите.

Само че тук проблемът наистина е друг. Независимо, че има два вида критерии към продуктите в ученическите столове, изобщо към ученическото хранене, тъй като процедурите са подчинени на Закона за обществените поръчки и техни възложители са училищните директори, най-често основният критерий, който се изважда пред скоби, е най-ниската цена. Т.е. вместо подробните текстове по тези две наредби да бъдат заложили в процедурите за обществени поръчки, да се извадят пред скоби, определящият фактор е най-ниската цена. И може би това е възможност, защото и често в комисиите в училищата не присъстват представители нито на Българската агенция по безопасност на храните, нито на Регионалната здравна инспекция. В резултат на това има и различни менюта.

Моят екип свали едно меню за едно детско заведение, което е актуално за тази седмица и което е от 19 февруари до 23 февруари, днес сряда, менюто предвижда за закуска корнфлейкс с прясно мляко, на обяд освен таратора и салатата, е предвидена корейска мусака, каквото и да означава това – далеч от балканската и средиземноморската кухня.

Каквото и да си говорим за училищните столове, където все пак има контрол, ситуацията в част от училищните лавки, наистина е притеснителна. Всички имаме деца. Аз лично като омбудсман имам ангажимент да отстоявам правата на децата, така че често съм в различни училища. В училищните лавки, трябва да си кажем честно, може да се купи и чипс, могат да се купят различни безалкохолни напитки, могат да се купят и продукти като този. Официалното съобщение на етикета казва, че в това пакетче има фъстъци, овкусители, царевично нишесте, модифицирано нишесте, палмово масло, соя, гума арабика, оцветители, сред които татразин, който коректно е написано на етикета „може да има неблагоприятни последици върху дейността и вниманието при децата“, брилянтно синьо и меден хлорофил и др.

Друга е темата, но не по-малко тревожна и с т.нар. безплатни закуски. Имах доста разговори с училищни директори. За 42 ст. каква безплатна закуска може да бъде предложена за всеки ден от седмицата? Така че, ако трябва да се търси решение, според мен е в три посоки. Първо усъвършенстване на нормативната уредба, което означава и ясни критерии, извадени пред скоби, за здравословността на храните, които се предлагат в училищата – дали в училищните столове, дали в лавките, да има повече контрол, а за да може да се случи и първото, и второто трябва да има повече финансиране. За 42 ст. и с парите, които се отпускат за контролните органи за поддържане на капацитет, експертиза, лаборатории, заплати, бензин, ако щете, в крайна сметка резултатите са такива, каквито са.

Тъй като става дума за подобни продукти, които определено не са подходящи за деца, бих искала да обърна внимание на една друга важна тема, която може би ще бъде засегната по-късно в дискусиата. Тя е свързана с натиска, които рекламата и маркетинга върху детското хранене, върху това какво родителите купуват, какво децата консумират. Сигурно знаете, че наскоро Холандия забрани анимационните герои в рекламите за нездравословни детски храни. Също така от Европейската комисия по време на форума, за който говори заместник-министър Йорданова, беше анонсирано, че се работи по европейска директива, която да сложи правила за рекламите на нездравословни детски храни. Това, което ние в България можем да направим, е да използваме факта, че в момента в парламента е Законът за храните между първо и второ гласуване и там, за да бъде абсолютно коректна да кажа, че има забрана деца да участват в реклами на ГМО храни и на нездравословни храни, както конкретно е записано в проектозакона – храни, за които са въведени нормативни ограничения за употребата им от деца. Проблемът обаче, уважаеми дами и господа, е, че за такива храни, които да са въведени нормативни ограничения за употребата им от деца, няма. Няма такива нормативни текстове, така че е крайно време да си го кажем. Чрез говореното и експертизата на специалистите по темата, какви процентни съставки на трансмазнините трябва да има в храните, какви захари и колко захари, колко сол, така че да може

наистина да се каже кои храни са подходящи за консумация от деца и кои не и да се стимулират и производителите да насочат производството си именно към производството на здравословни храни, което смятам, че е абсолютно възможно и познавайки хранителния бранш в България съм сигурна, че с подходяща подкрепа и насочване от държавата, от законодателя, това може да се случи. Това се отнася и за другите неподходящи за деца съставки в големи количества, т.нар. е-та, които в по-големи концентрации не са подходящи за хранене.

По всичко това може да се направи много, стига да има достатъчно воля на всички, които сме събрани около тази маса и разбира се, народните представители, да не ги забравяме.

Още веднъж да кажа браво на форума и да припомня, че миналата година в същата тази зала на форум, организиран от същите тези инициативни хора – хлебари, предвождани от г-жа Кукушева, започна една друга изключително важна за българските граждани тема – темата за двойните стандарти при храните. Тогава надсловът беше „Измамите с храни“. Всъщност предлагането на храни под една и съща марка с различен състав е точно това – казано малко по-директно измама с храна, защото купуваш, очаквайки, че това е оригиналният продукт на една марка, а получаваш съставки с отклонения, които могат да са 2,3,5 или 10%. Кой е този, който може да каже дали това отклонение е допустимо, така че наистина потребителят да е информиран, че консумира не точно този продукт, който е обявен на рекламата. Темата вече се превърна в европейска и на 30-ти април, използвам случая да направя анонс. В рамките на българското председателство на Съвета на ЕС ще се проведе голям форум под патронажа на премиера Борисов, в рамките, на който ще бъде дискутирана темата. Надсловът е „Двойните стандарти при храните – да сложим проблема на масата!“ и мисля, че българското председателство е подходящият форум, на който да защитим достойнството на българските граждани, достойнството на българските деца, че те са първа категория европейски граждани и европейски деца и заслужават да консумират храни, които са едни и същи във всяка точка на Европейския съюз.

Благодаря!